

NHỮNG NÉT ĐẶC THÙ TRONG QUÁ TRÌNH ĐÀO TẠO NGÀNH XÃ HỘI HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG ĐOÀN VIỆT NAM

THS. VŨ ĐẠT

Trường Đại học Công Đoàn

I. VÀI NÉT VỀ QUÁ TRÌNH HÌNH THÀNH VÀ PHÁT TRIỂN CỦA KHOA XÃ HỘI HỌC TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG ĐOÀN.

Trước sự phát triển của khoa học nói chung và nhất là khoa học xã hội nói riêng, khoa học xã hội học càng phát triển và dần khẳng định vị thế của mình trong hệ thống các khoa học.

Từ khi đổi mới, Đảng và Nhà nước ta đã rất quan tâm và coi xã hội học là một ngành cần được phát triển nhanh để đáp ứng nhu cầu phát triển của đất nước. Nhất là trong bối cảnh chuyển đổi cơ chế quản lý, mặc dù đã mở ra hướng đi mới có hiệu quả trên nhiều lĩnh vực của đời sống xã hội. Song những vấn đề xã hội cũng đã nảy sinh cần được giải quyết kịp thời, đồng bộ để hướng tới sự phát triển kinh tế nhưng phải quan tâm đến tiến bộ và công bằng xã hội. Điều này đồng nghĩa với phát triển nhưng phải chú ý đến tổ chức lao động chặt chẽ, hợp lý có cơ cấu ổn định, đồng bộ...

Để đạt được những mục tiêu xã hội trong quá trình phát triển kinh tế, một nhu cầu đặt ra cho các doanh nghiệp, các đơn vị sản xuất kinh doanh là cần có đội ngũ cán bộ có kiến thức chuyên môn xã hội học.

Trường Đại học Công đoàn, từ khi hoà nhập hệ thống giáo dục đại học quốc gia, ngoài sự quan tâm thường xuyên của Tổng Liên đoàn lao động Việt Nam còn được sự quan tâm đặc biệt của Bộ Giáo dục và Đào tạo, nhất là đối với chuyên ngành xã hội học. Ngay từ khi trường chuyển lên Đại học (1992) môn Xã hội học đã được đưa vào giảng dạy ở tất cả các khoa không chuyên như Công đoàn, Quản trị kinh doanh, Bảo hộ lao động... Đặc biệt, do sự quan tâm của Bộ Giáo dục và Đào tạo, Tổng Liên đoàn lao động Việt Nam, năm 1997 Khoa Xã hội học của trường Đại học Công đoàn chính thức được thành lập. Từ năm học 1998 nhà trường đã chính thức tuyển sinh ngành Xã hội học để đào tạo cán bộ chuyên ngành Xã hội học không chỉ cho cán bộ Công đoàn mà còn góp phần đào tạo các nhà xã hội học trẻ cho xã hội.

Khoa Xã hội học trường Đại học Công đoàn mới ra đời được 4 năm. Hàng năm, nhà trường đều tuyển sinh qua kỳ tuyển sinh quốc gia cả học sinh phổ thông tốt nghiệp lớp 12 và cán bộ Công đoàn học chuyên ngành xã hội học. Đến nay đã tuyển sinh được 3 khoá với 372 sinh viên đang theo học từ năm thứ nhất đến năm thứ 3.

Lúc đầu, do chưa có kinh nghiệm cho nên khoa còn có nhiều bỡ ngỡ từ tổ chức quản lý đến xây dựng nội dung chương trình, điều hành giảng dạy... Song với sự cố gắng của khoa, được sự chỉ đạo trực tiếp của Ban giám hiệu, với sự quan tâm đặc biệt của Bộ Giáo dục và Đào tạo, Tổng Liên đoàn lao động Việt Nam, trường Đại học Tổng hợp trước đây

và nay là trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội, Viện Xã hội học, Trung tâm Xã hội học Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, Phân viện Báo chí - Tuyên truyền... Chương trình đào tạo của ngành Xã hội học trường Đại học Công đoàn được xây dựng và ngày càng hoàn chỉnh.

II. VỀ NỘI DUNG CHƯƠNG TRÌNH VÀ PHƯƠNG PHÁP ĐÀO TẠO NGÀNH XÃ HỘI HỌC Ở TRƯỜNG ĐẠI HỌC CÔNG ĐOÀN.

Trong chương trình cử nhân ngành xã hội học ở trường Đại học Công đoàn cũng thể hiện những nội dung cơ bản giống như của các trường có đào tạo cử nhân ngành xã hội học khác. Tuy nhiên, trong kết cấu chương trình, chúng tôi có chú ý đến nét đặc thù của trường. Đó là, dựa vào Quy chế đào tạo của Bộ, trong chương trình có phần kiến thức Đại cương (là phần cứng bắt buộc) vừa có phần mềm để phản ánh nét đặc thù của trường Đại học Công đoàn. Điều này được thể hiện cả ở kết cấu chương trình, cả ở phương pháp đào tạo. Trong khối kiến thức chung thuộc phần cứng, chúng tôi vận dụng để bố trí một tỷ lệ thích hợp hàm lượng kiến thức khoa học tự nhiên như: Toán cao cấp D, xác suất thống kê, thống kê xã hội, tin học đại cương, tin học chuyên ngành, chương trình xử lý số liệu SPSS, khoa học tự nhiên và công nghệ... Với kiến thức thuộc khối khoa học xã hội và nhân văn, trong đó nhấn mạnh đối với kiến thức lịch sử (thế giới và Việt Nam), dân tộc học, kinh tế học (các nguyên lý kinh tế I và II).

Riêng đối với lượng kiến thức chuyên ngành, chúng tôi đặt vị trí thích hợp cho những môn liên quan đến lý thuyết xã hội học. Đồng thời có quan tâm đến cơ cấu thích hợp hàm lượng

kiến thức mang tính đặc thù của trường như đặc biệt quan tâm ưu tiên xã hội học chính trị, tổ chức kinh tế, lao động, xí nghiệp, công nghiệp, công nghệ... và những lĩnh vực hoạt động mà tổ chức Công đoàn và các tổ chức xã hội, đoàn thể quần chúng có nhu cầu.

Để đào tạo theo mục tiêu của Nhà trường đặt ra, chúng tôi rất chú trọng đến công nghệ đào tạo. Trong đó đặc biệt nhấn mạnh việc gắn lý luận, lý thuyết với thực tiễn đời sống xã hội. Từ năm thứ nhất đến năm thứ tư đều có chương trình thực tế, thực tập, thực hành một cách có hệ thống. Trong đó việc gắn kiến thức lý luận với các cơ sở sản xuất kinh doanh, các doanh nghiệp (kể cả quốc doanh và ngoài quốc doanh) các tổ chức Công đoàn cơ sở rất được coi trọng.

Trong quá trình thực tế, thực tập đều có các bài tập phù hợp để vận dụng, lý giải các vấn đề đặt ra đối với đơn vị. Có thể tập nêu và giải quyết các tình huống có vấn đề ở nơi thực tập... Tuy nhiên, mức độ yêu cầu theo tỷ lệ từ thấp đến cao với quỹ thời gian thích hợp được nâng lên theo các năm từ 1 tuần, 2 tuần, 1 tháng, 2 tháng rồi 3 tháng. Yêu cầu đặt ra đối với sinh viên sau khi đi thực tế, thực tập, thực hành, là phải làm sao nâng cao được kỹ năng, tay nghề.

Từ quan niệm về đào tạo nghề cho sinh viên nên chúng tôi rất chú trọng phát huy tính chủ động, sáng tạo trong học tập của sinh viên. Tuy nhiên, về vấn đề này chúng tôi còn có những khó khăn nhất định:

+ Về tài liệu cho sinh viên tham khảo còn quá ít, thậm chí có những vấn đề thuộc kiến thức cơ bản còn chưa được thống nhất giữa các tài liệu. Tính cập nhật chưa cao, chưa phù hợp với thực tiễn đời sống xã hội Việt Nam.

+ Vai trò của người thầy còn có những hạn chế, trong đào

tạo, phương pháp giảng dạy của người thầy là cực kỳ quan trọng. Đội ngũ cán bộ giảng dạy chuyên ngành còn mới, chưa đủ. Mặc dù có kinh nghiệm trong hoạt động thực tiễn, nhưng do nghiên cứu xã hội học từ lâu, hoặc chuyển từ chuyên ngành khác sang, qua đào tạo theo phương pháp cũ, nặng tính kinh viện, hàn lâm... Vì thế còn hạn chế trong việc gắn với quá trình đổi mới của đất nước. Cho nên khi kiểm tra kiến thức lý thuyết thì sinh viên làm rất tốt, nhưng đưa vào thực tế thì còn ngỡ ngàng, lúng túng.

Vì vậy, Hội đồng khoa học của khoa, dưới sự chỉ đạo trực tiếp của Hiệu trưởng Nhà trường đã sinh hoạt khoa học nhiều kỳ bàn về cải tiến, hoàn chỉnh chương trình đào tạo, phương pháp giảng dạy, học tập nhằm biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo của sinh viên. Để sinh viên có thể ứng dụng lý thuyết đã học vào thực tiễn đời sống xã hội, cụ thể là ở các doanh nghiệp, các đơn vị sản xuất kinh doanh, các tổ chức xã hội và đoàn thể quần chúng.

Hiện nay, chúng tôi đang cố gắng liên kết với các đơn vị sản xuất, kinh doanh, các doanh nghiệp để sao cho các đơn vị này không đơn thuần là địa bàn thực tập của sinh viên mà còn thực sự là cơ sở đào tạo, rèn luyện sinh viên. Đây chính là người thầy thứ hai - người thầy hướng dẫn kỹ năng hiệu quả nhất cho sinh viên mà giảng đường chính là các doanh nghiệp. Thông qua thực tiễn nhằm nâng cao trình độ cho đội ngũ giảng viên của khoa nhằm phát huy năng lực của mình góp phần trực tiếp vào sự nghiệp công nghiệp hoá - hiện đại hoá đất nước.

Đối với sinh viên, qua thực tiễn, có thể tập dượt cách nhìn nhận đánh giá sự vật và hiện tượng thông qua quan sát, hoặc biến các câu hỏi, các bảng hỏi thành câu hỏi thực sự giữa

người sinh viên với công nhân lao động, giữa lý luận và thực tiễn. Lúc này là lúc thuận lợi nhất để sinh viên tự nhận diện mình là ai ? Trở thành người cán bộ chuyên ngành Xã hội học là như thế nào và cần phải làm gì ?...

Như vậy, sinh viên sẽ hiểu ra rằng, Xã hội học không phải chỉ là bảng hỏi hoặc không phải chỉ đi phát phiếu điều tra. Mà là sự kết hợp nhuần nhuyễn giữa lý thuyết với thực hành. Từ đó chủ động trong việc vận dụng những tri thức Xã hội học một cách hữu ích đối với đời sống xã hội.

Xuất phát từ những vấn đề nêu trên, chúng tôi có một số đề nghị sau:

III. MỘT SỐ Ý KIẾN ĐỀ XUẤT.

1. Mong muốn các cơ quan nghiên cứu, giảng dạy xã hội học, đặc biệt là trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn Hà Nội, Thành phố Hồ Chí Minh, Viện Xã hội học, Trung tâm Xã hội học - Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, Phân viện Báo chí - Tuyên truyền coi Khoa Xã hội học của trường Đại học Công đoàn là đứa con đẻ trong đại gia đình Xã hội học Việt Nam. Từ đó có sự quan tâm, chăm sóc, vun đắp cho mỗi đứa con ngày một trưởng thành. Quan tâm đối với cả sinh viên và đội ngũ cán bộ giảng dạy. Cùng thường xuyên trao đổi, nhằm nâng cao trình độ, tri thức, đạo đức nghề nghiệp, tận tâm với sự phát triển chung của ngành.

2. Trong thời gian qua, khoa Xã hội học trường Đại học Công đoàn đã nhận được sự quan tâm có hiệu quả của các thầy, các cô, các đồng chí ở trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn, Viện Xã hội học, Trung tâm Xã hội học thuộc Học viện Chính trị Quốc gia Hồ Chí Minh, Phân viện Báo chí -

Tuyên truyền, các nhà xã hội học không thuộc các cơ sở nghiên cứu, đào tạo Xã hội học như UNDP, văn phòng Chính phủ, Viện Bảo hộ lao động, Ủy ban chăm sóc Bảo vệ trẻ em Việt Nam, Quỹ Ford tại Việt Nam, Trung tâm tầm nhìn thế giới... Các giáo sư nước ngoài như Bỉ, Pháp, Mỹ, Italia, Thụy Điển...

Qua đó chúng tôi đã học tập được rất nhiều kinh nghiệm. Chúng tôi mong muốn tiếp tục nhận được sự quan tâm, giúp đỡ của các đơn vị, các nhà xã hội học trên đây.

3. Sau Hội thảo này, Khoa Xã hội học trường Đại học Công đoàn và toàn thể các nhà xã hội học trẻ trong hệ thống Công đoàn sẽ thực hiện một cách tốt nhất những điều mà Hội thảo đề ra. Đồng thời rất mong nhận được sự hợp tác, giúp đỡ của các Viện, các cơ quan, các tổ chức quốc tế có mặt trong Hội thảo với Khoa Xã hội học của trường Đại học Công đoàn để khoa ngày một trưởng thành, đáp ứng yêu cầu phát triển của đất nước với mục tiêu Dân giàu - Nước mạnh - Xã hội công bằng - dân chủ - văn minh.